

OBWIESZCZENIE MINISTRA OBRONY NARODOWEJ

z dnia 2 maja 1983 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin.

1. Na podstawie art. 7 ustawy z dnia 23 marca 1983 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 16, poz. 78) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 53, poz. 341 i z 1973 r. Nr 5, poz. 38), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 28 czerwca 1979 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 15, poz. 97) i ustawą z dnia 23 marca 1983 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin, jak również zmian wynikających z przepisów wydanych przed dniem ogłoszenia jednolitego tekstu i z zastosowaniem ciągłej numeracji artykułów, ustępów, punktów i liter.

2. Jednolity tekst nie obejmuje:

1) następujących przepisów ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin:

a) art. 70, 75—77, 87 i 89, z uwzględnieniem zmian wynikających z art. 1 pkt 41, 43 i 44 ustawy z dnia 23 marca 1983 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin, w brzmieniu:

„Art. 70. Do spraw osób, które nabyły prawo do zaopatrzenia na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i nadterminowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1963 r. Nr 55, poz. 299), a którym zaopatrzenie to nie zostało przyznane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy niniejszej

ustawy, z tym że wysługę emerytalną ustala się oraz świadczenia należne za okres do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy przyznaje się zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r.”

- „Art. 75. 1. Prawo do emerytury wojskowej przewidzianej w niniejszej ustawie nabywają również żołnierze zwolnieni z zawodowej służby wojskowej przed dniem 1 lipca 1954 r., którzy w dniu zwolnienia z tej służby posiadali wysługę lat określoną w ustawie z dnia 13 grudnia 1957 r.
2. Emeryturę przyznaje się żołnierzem, o których mowa w ust. 1, na ich wnioski i wypłaca od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, jednakże za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia złożenia wniosku.

- Art. 76. 1. Zgłoszone po wejściu w życie niniejszej ustawy wnioski o rozpatrzenie spraw załatwionych odmownie prawomocnymi decyzjami na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. nie podlegają rozpatrzeniu z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 2.
2. Rozpatrzeniu na podstawie niniejszej ustawy podlegają wnioski zgłoszone przez osoby, które:
- 1) nie odpowiadały warunkom wymagany do uzyskania świadczeń na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r., jeżeli osoby te

odpowiadają warunkom do uzyskania świadczeń na podstawie niniejszej ustawy,

- 2) przedłożyły nowe dowody mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość.

Art. 77. Świadczenia pieniężne przyznane na podstawie art. 70 i 76 wypłaca się:

- 1) od dnia wejścia w życie ustawy, jeżeli wysokość ich wojskowy organ emerytalny ustala z urzędu,
- 2) od dnia wejścia w życie ustawy, jednakże za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia złożenia wniosku lub przedłożenia odpowiedniego dokumentu wojskowemu organowi emerytalnemu przez zainteresowanego, jeżeli przyznanie lub ustalenie wysokości świadczenia nie może nastąpić bez złożenia wniosku lub przedłożenia takiego dokumentu."

„Art. 87. W ustawie z dnia 30 czerwca 1970 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. Nr 16, poz. 134) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 10 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Funkcjonariuszy zwolnionych ze służby w Milicji Obywatelskiej w razie powołania do zawodowej służby wojskowej stosownie do ust. 1 i 2 mianuje się na stopnie wojskowe równorzędne z posiadanymi przez nich stopniami milicyjnymi.”

- 2) w art. 46 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Świadczenia, o których mowa w art. 45, mogą być przyznane również osobom uprawnionym do zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy i ich rodzin.”;

- 3) w art. 51:

- a) dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Żołnierza, który nabył prawo do zaopatrzenia emerytalnego z tytułu wysługi lat, można zwolnić z zawodowej służby wojskowej za jego zgodą, chociażby nie osiągnął wieku określonego w ust. 1 pkt 1.”,

- b) dotychczasowe ust. 2 i 3 otrzymują kolejną numerację 3 i 4;

- 4) w art. 55 po wyrazach „w art. 51 ust. 1 pkt 1, 4 i 5” dodaje się wyrazy „i ust. 2”;

- 5) w art. 57:

- a) w ust. 1 dodaje się na końcu zdanie:

„Należności te nie przysługują żołnierzowi, który bezpośrednio po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej został przyjęty do służby w Milicji Obywatelskiej.”,

- b) w ust. 2 po wyrazach „art. 51 ust. 1 pkt 1—5” dodaje się wyrazy „lub ust. 2”;

- 6) w art. 62:

- a) w ust. 1 wyrazy „w ciągu 6 miesięcy” zastępuje się wyrazami „w ciągu jednego roku”,

- b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Jeżeli żołnierz nie może podjąć zatrudnienia lub złożyć wniosku o skierowanie do pracy w terminach określonych w ust. 1 ze względu na chorobę powodującą niezdolność do pracy lub inwalidztwo, zachowuje on uprawnienia określone w ust. 1 w razie podjęcia zatrudnienia lub złożenia wniosku w ciągu 3 miesięcy od dnia ustania niezdolności do pracy lub inwalidztwa.”

„Art. 89. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1973 r.”,

- b) art. 82—86, jako dotyczących zmian w przepisach wygasłych;

- 2) art. 2—6 i 8 ustawy z dnia 23 marca 1983 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin w brzmieniu:

„Art. 2. 1. Osobom, które spełniają warunki uprawniające do emerytury wojskowej w myśl art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 1983 r., a które nie pełniły zawodowej służby wojskowej w Wojsku Polskim po dniu 9 maja 1945 r. — zalicza się do wysługi emerytalnej okresy:

- 1) czynnej służby wojskowej pełnionej:

- a) w Armii Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich,

- b) w innych armiach sojusznicych w czasie wojny 1939—1945 r.,

- 2) służby w oddziałach, które prowadziły walkę z hitlerowskim okupantem, działających na obszarze Polski lub innych państw,

- 3) pobytu w niewoli lub w obozach dla internowanych żołnierzy,

- 4) innej działalności kombatanckiej oraz pobytu w obozie koncentracyjnym.

2. Okresy, o których mowa w ust. 1, zalicza się do wysługi emerytalnej na zasadach określonych w ustawie z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 1983 r.

Art. 3. Do osób zwolnionych z zawodowej służby wojskowej w okresie od dnia 1 stycznia 1983 r. do dnia ogłoszenia niniejszej ustawy stosuje się, w zakresie warunków uprawniających do emerytury wojskowej, przepisy ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1982 r.

Art. 4. W ustawie z dnia 30 czerwca 1970 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U.

Nr 16, poz. 134, z 1972 r. Nr 53, poz. 341 i 342, z 1974 r. Nr 24, poz. 142 i Nr 47, poz. 282 oraz z 1979 r. Nr 15, poz. 97) w art. 46 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Żołnierz zawodowy, który posiada wymagane okresy służby wojskowej, nabywa prawo do zaopatrzenia emerytalnego z tytułu wysługi lat.”

Art. 5. W ustawie z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy (Dz. U. Nr 47, poz. 282 i z 1979 r. Nr 15, poz. 97) w art. 2 dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. Uposażenie żołnierzy wzrasta w stopniu nie mniejszym niż przeciętne wynagrodzenie pracowników w przemyśle społecznym.

4. Rada Ministrów ustala corocznie wysokość środków przeznaczonych na wzrost uposażeń żołnierzy.

Art. 6. W ustawie z dnia 20 maja 1976 r. o zakwaterowaniu sił zbrojnych (Dz. U. Nr 19, poz. 121) w art. 14:

a) dotychczasowa treść otrzymuje oznaczenie ust. 1,

b) dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do osób zwolnionych z zawodowej służby wojskowej przed dniem 1 stycznia 1983 r., które nie nabyły uprawnień do emerytury lub renty na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 53, poz. 341, z 1973 r. Nr 5, poz. 38 i z 1979 r. Nr 15, poz. 97), w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1982 r., a które spełniają warunki do tych świadczeń na podstawie ustawy z dnia 23 marca 1983 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 16, poz. 78).”

„Art. 8. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1983 r.”

Minister Obrony Narodowej: w z. *F. Siwicki*

Załącznik do obwieszczenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 2 maja 1983 r. (poz. 139).

U S T A W A

z dnia 16 grudnia 1972 r.

o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin.

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

Art. 1. Żołnierzom zawodowym zwolnionym ze służby wojskowej przysługuje z funduszków państwowych zaopatrzenie emerytalne z tytułu wysługi lat lub w razie inwalidztwa, a ich rodzinom — w razie śmierci żywiciela.

Art. 2. Z tytułu zaopatrzenia emerytalnego przysługują na zasadach określonych w ustawie:

- 1) świadczenia pieniężne:
  - a) emerytura wojskowa, wojskowa renta inwalidzka lub wojskowa renta rodzinna,
  - b) dodatki do emerytury lub renty,
  - c) zasiłek pogrzebowy,
  - d) zwrot kosztów przeniesienia;
- 2) inne świadczenia i uprawnienia:
  - a) świadczenia lecznicze, położnicze i rehabilitacyjne,
  - b) zaopatrzenie w protezy, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
  - c) zapewnienie pracy,
  - d) przysposobienie zawodowe,
  - e) prawo do wojskowej kwatery stałej,
  - f) prawo do pomocy w budownictwie mieszkaniowym ze środków własnych,
  - g) prawo do umieszczenia w domu emeryta wojskowego lub w domu rencisty,
  - h) ulgi w opłatach za przejazdy państwowymi środkami komunikacji.

Art. 3. 1. Użyte w ustawie określenia:

- 1) emerytura — oznacza emeryturę wojskową,
- 2) emeryt — oznacza emeryta wojskowego,
- 3) renta inwalidzka — oznacza wojskową rentę inwalidzką,
- 4) rencista — oznacza rencistę wojskowego,

- 5) renta rodzinna — oznacza wojskową rentę rodzinną,
- 6) renta — oznacza wojskową rentę inwalidzką i wojskową rentę rodzinną.

2. Emerytem wojskowym jest żołnierz zwolniony z zawodowej służby wojskowej, który ma ustalone prawo do emerytury wojskowej.

3. Rencistą wojskowym jest żołnierz zwolniony z zawodowej służby wojskowej, który ma ustalone prawo do wojskowej renty inwalidzkiej.

Art. 4. 1. Podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi miesięczne uposażenie zasadnicze wraz z dodatkami i premią oraz nagrodą roczną, należne żołnierzowi stosownie do przepisów o uposażeniu żołnierzy na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym, i równoważność świadczeń w naturze.

2. Jeżeli żołnierz był urlopowany ze względów służbowych lub z innych ważnych przyczyn, podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi uposażenie określone w ust. 1 należne mu na ostatnio zajmowanym w wojsku stanowisku służbowym i równoważność świadczeń w naturze, obliczone według stawek obowiązujących w dniu zwolnienia z zawodowej służby wojskowej.

3. Jeżeli żołnierz był wyznaczony do pełnienia służby za granicą, podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi:

- 1) uposażenie określone w ust. 1, które przysługiwałoby mu na stanowisku zajmowanym ostatnio w kraju, i równoważność świadczeń w naturze albo
- 2) obliczone stosownie do przepisów o uposażeniu żołnierzy uposażenie według posiadanego stopnia wojskowego i według stanowiska służbowego typowego dla stopnia wojskowego przewidzianego w etacie dla stanowiska, które żołnierz zajmował za granicą, jeżeli jest ono wyższe od uposażenia określonego w pkt 1.

oraz dodatki, premia i nagroda roczna przysługujące na stanowisku wymienionym w pkt 1 i równowartość świadczeń w naturze.

4. Minister Obrony Narodowej określa, które dodatki do uposażenia i premie oraz jakie rodzaje świadczeń w naturze i ich równowartość wchodzi w skład podstawy wymiaru emerytury i renty, a także zasady wliczania nagrody rocznej do podstawy wymiaru.

Art. 5. 1. Kwota emerytury lub renty wraz z dodatkami, nie licząc dodatku rodzinnego, dodatku pielęgnacyjnego i dodatku dla sierot zupełnych, nie może przekraczać 100% podstawy wymiaru emerytury lub renty. Nie dotyczy to kwot najniższych emerytur i rent.

2. Kwota emerytury lub renty, bez uwzględnienia dodatków do emerytur i rent, nie może być niższa od kwoty najniższej emerytury lub renty określonych w myśl przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 6. 1. Podstawa wymiaru emerytury i renty ulega corocznym podwyżkom o taki procent, o jaki wzrosło przeciętne miesięczne uposażenie żołnierzy zawodowych w roku poprzedzającym rok podwyżki, nie więcej jednak niż o 150% kwoty wzrostu tego uposażenia.

2. Podwyższenie świadczeń w myśl ust. 1 następuje, z zastrzeżeniem art. 34 ust. 3 i art. 38 ust. 4, od dnia 1 marca każdego roku, przy czym podwyższenie świadczeń po raz pierwszy nastąpi od dnia 1 marca 1986 r.

3. Podwyższenie świadczeń następuje z urzędu, a jeżeli prawo do świadczeń było zawieszona — na wniosek osoby zainteresowanej, po ustaniu przyczyn uzasadniających zawieszenie tego prawa.

4. Rada Ministrów określa szczegółowe zasady podwyższania świadczeń, w tym również okres przyjęty za podstawę podwyżki po raz pierwszy.

Art. 7. 1. Emerytura przysługuje żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej, który w dniu zwolnienia z tej służby posiada 15 lat służby wojskowej w Wojsku Polskim w okresie po dniu 1 listopada 1918 r., a w razie zwolnienia na jego prośbę — jeżeli posiada 15 lat zawodowej służby wojskowej w Wojsku Polskim.

2. W razie zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej wskutek skazania prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności (w tym również na karę aresztu wojskowego) albo wskutek ukarania karą dyscyplinarną usunięcia z zawodowej służby wojskowej — emerytura przysługuje, jeżeli posiada on 20 lat zawodowej służby wojskowej w Wojsku Polskim.

3. Za służbę w Wojsku Polskim uważa się również służbę w polskich formacjach wojskowych za granicą w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 13 lutego 1946 r.

Art. 8. 1. Żołnierzowi, który spełnia warunki określone w art. 7, zalicza się do wysługi emerytalnej posiadane w dniu zwolnienia z zawodowej służby wojskowej okresy:

- 1) czynnej służby wojskowej pełnionej:
  - a) w Wojsku Polskim w okresie po dniu 1 listopada 1918 r.,
  - b) w Armii Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich,
  - c) w innych armiach sojuszniczych w czasie wojny 1939—1945 r.,
- 2) służby w oddziałach, które prowadziły walkę z hitlerowskim okupantem, działających na obszarze Polski lub innych państw,
- 3) służby w wojskowych oddziałach ludowych w czasie

wojny domowej w Hiszpanii oraz internowania w następstwie tej służby,

- 4) zatrudnienia,
- 5) równorzędne z okresami zatrudnienia,
- 6) zaliczalne do okresów zatrudnienia.

2. Okresy wymienione w ust. 1 pkt 2—6 zalicza się do wysługi emerytalnej według przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz według innych przepisów szczególnych.

3. Do wysługi emerytalnej nie zalicza się okresów odbywania kary pozbawienia wolności (w tym również kary aresztu wojskowego) i kary służby w oddziale karnym oraz okresów tymczasowego aresztowania, chyba że żołnierz został uniewinniony albo postępowanie karne zostało umorzona.

Art. 9. 1. Do wysługi emerytalnej zalicza się w wymiarze dwukrotnym:

- 1) okresy służby pełnionej na froncie w czasie wojny 1939—1945 r.:
  - a) w Wojsku Polskim, w Armii Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i w innych armiach sojuszniczych,
  - b) w oddziałach, które prowadziły walkę z hitlerowskim okupantem, działających na obszarze Polski lub innych państw,
- 2) okresy służby w jednostkach, które prowadziły walki z bandami, jeżeli służba była pełniona w czasie tych walk,
- 3) okresy służby w wojskowych oddziałach ludowych w czasie wojny domowej w Hiszpanii,
- 4) okresy służby wojskowej:
  - a) personelu latającego na samolotach odrzutowych,
  - b) skoczków spadochronowych,
  - c) załóg okrętów podwodnych,
  - d) nurków i płetwonurków.

2. Do wysługi emerytalnej zalicza się również w wymiarze dwukrotnym lub półtorakrotnym okresy służby wojskowej pełnionej w innych niż wymienione w ust. 1 pkt 4 rodzajach wojsk lub specjalnościach wojskowych, które określa Minister Obrony Narodowej.

3. Okresy służby pełnionej w czasie wojny na froncie w specjalnościach, o których mowa w ust. 1 pkt 4 i w ust. 2, zalicza się do wysługi emerytalnej odpowiednio w wymiarze trzy- lub czterokrotnym.

4. Minister Obrony Narodowej określa zasady i sposób zaliczania do wysługi emerytalnej okresów służby, o których mowa w ust. 1—3.

Art. 10. 1. Na równi ze służbą w Wojsku Polskim traktuje się służbę w Milicji Obywatelskiej lub w organach bezpieczeństwa publicznego w okresie od dnia 22 lipca 1944 r., pełnioną przed powołaniem do służby wojskowej.

2. Przy zaliczaniu do wysługi emerytalnej okresów wymienionych w ust. 1 stosuje się art. 9.

Art. 11. 1. Emerytura wynosi 40% podstawy jej wymiaru za 15 lat wysługi emerytalnej i wzrasta za każdy dalszy rok tej wysługi o 3% podstawy wymiaru aż do osiągnięcia 100% podstawy wymiaru za 35 lat wysługi.

2. Przy końcowym obliczeniu wysługi emerytalnej nie uwzględnia się części roku do sześciu miesięcy, a okres przekraczający sześć miesięcy przy wysłudze powyżej okresów służby określonych w art. 7 ust. 1 i 2 liczy się za pełny rok.

Art. 12. 1. Emerytura żołnierza zwolnionego z zawodowej służby wojskowej wskutek skazania prawomocnym

wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności (w tym również na karę aresztu wojskowego) albo wskutek ukarania karą dyscyplinarną usunięcia z zawodowej służby wojskowej wynosi 50% kwoty obliczonej stosownie do art. 11.

2. Minister Obrony Narodowej albo organ wojskowy przez niego upoważniony może w przypadkach wyjątkowych, a zwłaszcza uzasadnionych wiekiem żołnierza lub innymi szczególnymi okolicznościami, przyznać żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej z przyczyn określonych w ust. 1 emeryturę w wymiarze wyższym, nie przekraczającym jednak przewidzianego w art. 11.

Art. 13. 1. Emeryturę w wysokości określonej w art. 11 lub w art. 12 wypłaca się emerytowi, który spełnia jeden z następujących warunków:

- 1) ukończył 55 lat życia (kobieta — 50 lat),
- 2) posiada 30 lat wysługi emerytalnej,
- 3) jest inwalidą.

2. Jeżeli emeryt nie spełnia żadnego z warunków określonych w ust. 1, emeryturę wypłaca się w wysokości 50% kwoty obliczonej stosownie do art. 11 lub art. 12.

3. Ograniczenia przewidzianego w ust. 2 nie stosuje się, jeżeli emeryt:

- 1) jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę, mianowania, powołania lub z wyboru albo na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie albo
  - 2) pełni funkcje obywatelskie lub społeczne albo funkcje w dziedzinie obronności kraju.
4. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia:
- 1) inne rodzaje prac zarobkowych niż wymienione w ust. 3 pkt 1, w razie wykonywania których nie stosuje się ograniczenia emerytury przewidzianego w ust. 2,
  - 2) funkcje obywatelskie i społeczne oraz funkcje w dziedzinie obronności kraju, w razie pełnienia których nie stosuje się ograniczenia emerytury,
  - 3) inne przypadki, w których nie stosuje się tego ograniczenia.

Art. 14. 1. Emerytowi osiągającemu zarobek z tytułu zatrudnienia albo dochód z innych źródeł, który łącznie z emeryturą przekracza podstawę jej wymiaru wraz z równowartością świadczeń w naturze nie wchodzących do tej podstawy, zmniejsza się emeryturę, z zastrzeżeniem ust. 3 i 5, tak aby łącznie z osiągniętym zarobkiem lub dochodem nie przekraczała tej kwoty. Zmniejszenie to nie może przekraczać 50% emerytury obliczonej stosownie do art. 11 lub art. 12.

2. Przez emeryturę, o której mowa w ust. 1, należy rozumieć emeryturę wraz z dodatkami, nie licząc dodatku rodzinnego i dodatku pielęgnacyjnego.

3. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia:

- 1) rodzaje oraz wysokość zarobków i innych dochodów, które nie powodują zmniejszenia emerytury stosownie do ust. 1,
- 2) zasady i sposób zmniejszania emerytury w razie użytkowania przez emerytów zarobków lub innych dochodów.

4. Minister Obrony Narodowej określa, które świadczenia w naturze i w jakiej wysokości uwzględnia się przy zmniejszaniu emerytury w myśl ust. 1.

5. Zmniejszenia emerytury określonej w ust. 1 nie stosuje się do emerytów, którzy są inwalidami I grupy,

a także inwalidami II grupy, jeżeli inwalidztwo to jest spowodowane uszkodzeniem wzroku.

Art. 15. 1. Emerytowi, który nie posiada emerytury w wysokości 100% podstawy wymiaru, a po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej pracował zarobkowo w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie, dolicza się na jego wniosek okres tego zatrudnienia do wysługi emerytalnej, jeżeli:

- 1) do wysługi tej zaliczono mu co najmniej 20 lat z tytułu służby wojskowej oraz
- 2) ukończył 55 lat życia albo stał się inwalidą.

2. Warunek określony w ust. 1 pkt 1 nie dotyczy emeryta, który został zwolniony z zawodowej służby wojskowej:

- 1) przed dniem 1 stycznia 1973 r. albo
- 2) wskutek ustalenia przez wojskową komisję lekarską niezdolności do zawodowej służby wojskowej.

3. Jeżeli emeryt pracował w niepełnym wymiarze czasu pracy, okresy tego zatrudnienia dolicza się do wysługi emerytalnej po odpowiednim przeliczeniu ich na okresy zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy.

4. Okresy, o których mowa w ust. 1 i 3, zalicza się do wysługi emerytalnej w wymiarze półtora roku zatrudnienia za jeden rok wysługi emerytalnej.

5. Ustalenie wysokości emerytury z uwzględnieniem okresu zatrudnienia, o którym mowa w ust. 1, następuje po zaprzestaniu pracy — przy zastosowaniu zasad określonych w art. 11 lub w art. 12.

6. W razie podjęcia przez emeryta ponownie pracy zarobkowej w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie, przysługuje mu emerytura w wysokości ustalonej przed doliczeniem okresu zatrudnienia, o którym mowa w ust. 1.

Rozdział 3

Wojskowa renta inwalidzka.

Art. 16. 1. Wojskowa renta inwalidzka przysługuje żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej, który stał się inwalidą z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu:

- 1) w czasie pełnienia czynnej służby wojskowej albo
- 2) w ciągu 18 miesięcy po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli inwalidztwo jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie pełnienia służby wojskowej, albo
- 3) w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli inwalidztwo jest następstwem wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

2. Za pozostający w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej uważa się wypadek, który nastąpił w okolicznościach określonych w art. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową (Dz. U. Nr 53, poz. 342), a okoliczności te i przyczyny wypadku zostały stwierdzone w trybie w niej przewidzianym.

3. Minister Obrony Narodowej ustala w porozumieniu z Ministrami Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych wykaz chorób określonych w ust. 1 pkt 3.

Art. 17. 1. Ustala się trzy grupy inwalidów:

- 1) I grupa — obejmująca żołnierzy, którzy wskutek na-

ruszenia sprawności organizmu są niezdolni do zawodowej służby wojskowej i do wykonywania jakiegokolwiek zatrudnienia oraz wymagają opieki innej osoby,

- 2) II grupa — obejmująca żołnierzy, którzy wskutek naruszenia sprawności organizmu są niezdolni do zawodowej służby wojskowej i do wykonywania jakiegokolwiek zatrudnienia, lecz nie wymagają opieki innej osoby,
- 3) III grupa — obejmująca żołnierzy, którzy wskutek naruszenia sprawności organizmu zostali uznani za niezdolnych do zawodowej służby wojskowej, ale są zdolni do wykonywania zatrudnienia przy wykorzystaniu częściowej zdolności do pracy oraz posiadanych kwalifikacji ogólnych i przygotowania zawodowego.

2. Do I lub II grupy inwalidów może być także zaliczony żołnierz, który jest zdolny do wykonywania zatrudnienia, jednakże tylko w specjalnie stworzonych dla niego warunkach albo na specjalnym stanowisku pracy.

Art. 18. 1. W zależności od przyczyny powstania inwalidztwa pozostaje ono lub nie pozostaje w związku ze służbą wojskową.

2. Inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli powstało wskutek:

- 1) zranienia, kontuzji lub innych obrażeń doznanych w walce z wrogiem,
- 2) zachorowania na froncie lub w związku z przebywaniem na froncie,
- 3) wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej,
- 4) chorób zakaźnych panujących w miejscu służbowego pobytu żołnierza,
- 5) chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej,
- 6) istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

3. Minister Obrony Narodowej ustala w porozumieniu z Ministrami Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych wykaz chorób określonych w ust. 2 pkt 6.

4. Inwalidztwo nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli:

- 1) powstało z innych przyczyn niż określone w ust. 2,
- 2) jest następstwem wypadku lub choroby, których wyłączną przyczyną było udowodnione przez jednostkę wojskową umyślne lub rażąco niedbałe działanie albo zaniechanie żołnierza naruszające obowiązujące przepisy lub rozkazy, jeżeli jego przełożeni zapewnili warunki odpowiadające tym przepisom i sprawowali we właściwy sposób nadzór nad ich przestrzeganiem, a żołnierz posiadał potrzebne umiejętności do wykonywania określonych czynności i był należycie przeszkolony w zakresie znajomości tych przepisów,
- 3) jest następstwem wypadku, którego wyłączną przyczyną było zachowanie się żołnierza spowodowane nadużyciem alkoholu,
- 4) zranienie, kontuzja, obrażenie lub choroba zostały spowodowane przez żołnierza rozmyślnie.

Art. 19. 1. O inwalidztwie żołnierzy i związku inwalidztwa ze służbą wojskową orzekają wojskowe komisje lekarskie.

2. Wojskowe komisje lekarskie przeprowadzają również badania kontrolne inwalidów.

3. Ministrowie Obrony Narodowej oraz Pracy, Płac

i Spraw Socjalnych określają w drodze rozporządzenia zasady i tryb orzekania o inwalidztwie żołnierzy oraz kierowania inwalidów na badania kontrolne i przeprowadzania tych badań.

Art. 20. Rentę inwalidzką z tytułu inwalidztwa nie pozostającego w związku ze służbą wojskową przyznaje się emerytowi na jego wniosek zamiast emerytury, jeżeli stanie się on inwalidą w innym czasie lub z innych przyczyn niż określone w art. 16.

Art. 21. 1. Renta inwalidzka wynosi w procentach podstawy wymiaru:

- 1) dla inwalidów, których inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową, zaliczonych:
  - a) do I lub do II grupy — 100%,
  - b) do III grupy — 65%,
- 2) dla inwalidów III grupy, których inwalidztwo powstało wskutek wypadku lub choroby pozostających w związku ze służbą wojskową, z tytułu których przysługują świadczenia odszkodowawcze — 75%,
- 3) dla inwalidów, których inwalidztwo nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, zaliczonych:
  - a) do I lub do II grupy — 75%,
  - b) do III grupy — 55%.

2. Rentę inwalidzką określoną w ust. 1 pkt 1 lit. b), pkt 2 i pkt 3 zwiększa się o 1% podstawy wymiaru za każdy rok wysługi emerytalnej z tytułu służby wojskowej do 10 lat włącznie oraz o 0,5% za każdy następny rok tej wysługi.

Art. 22. 1. Rencisie, który osiąga zarobek z tytułu zatrudnienia albo dochód z innych źródeł, zmniejsza się pobieraną rentę na zasadach określonych w art. 14 ust. 1—4.

2. Zmniejszenia renty ze względu na zarobki lub dochody nie stosuje się do rencistów, którzy są inwalidami:

- 1) I grupy albo
- 2) II grupy, jeżeli inwalidztwo powstało wskutek wypadku lub choroby, pozostających w związku ze służbą wojskową, z tytułu których przysługują świadczenia odszkodowawcze, albo jest spowodowane uszkodzeniem wzroku.

Rozdział 4

Wojskowa renta rodzinna.

Art. 23. 1. Wojskowa renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny:

- 1) żołnierza zmarłego:
  - a) w czasie pełnienia zawodowej służby wojskowej albo
  - b) w ciągu 18 miesięcy po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie pełnienia służby wojskowej, albo
  - c) w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej,
- 2) zmarłego emeryta lub rencisty,
- 3) żołnierza zaginionego w czasie pełnienia zawodowej służby wojskowej.

2. Za członków rodziny zmarłego emeryta lub rencisty uważa się również członków rodziny żołnierza zmarłego po zwolnieniu ze służby, jeżeli w dniu śmierci spełniał on warunki wymagane do uzyskania emerytury lub renty

inwalidzkiej), chociażby jego prawo do zaopatrzenia nie zostało jeszcze ustalone.

3. Rentę rodzinną dla rodziny żołnierza zaginionego wymierza się w wysokości i na zasadach przewidzianych dla rodziny po żołnierzu zmarłym.

Art. 24. Członkami rodziny uprawnionymi do renty rodzinnej są:

- 1) małżonek,
- 2) dzieci: własne, przysposobione, drugiego małżonka (pasierbowie), obce wzięte na utrzymanie i wychowanie,
- 3) wnuki,
- 4) rodzeństwo,
- 5) rodzice, również ojczym i macocha oraz osoby przysposabiające.

Art. 25. 1. Wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa, uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym żołnierzu (emerycie, renciście), w wieku do 18 lat, a jeżeli uczęszczają one do szkoły — w wieku do 20 lat, albo sprawuje pieczę nad dzieckiem zaliczonym do I lub II grupy inwalidów, albo
- 2) stała się inwalidką przed śmiercią żołnierza (emeryta, rencisty) lub w ciągu 5 lat po jego śmierci albo po ustaniu prawa do renty rodzinnej z tytułu wychowywania dzieci, wnuków lub rodzeństwa, albo
- 3) ukończyła 50 lat życia przed śmiercią żołnierza (emeryta, rencisty) lub w ciągu 5 lat po jego śmierci albo po ustaniu prawa do renty rodzinnej z tytułu wychowywania dzieci, wnuków lub rodzeństwa, albo z tytułu inwalidztwa.

2. Wdowiec ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełnia warunki określone w ust. 1 pkt 1 lub 2 albo ukończył 65 lat życia przed śmiercią żony lub w czasie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

3. Małżonek rozwiedziony albo w dniu śmierci żołnierza (emeryta, rencisty) nie pozostający z nim we wspólności małżeńskiej ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełnia warunki określone w ust. 1 lub 2 i jeżeli w dniu śmierci żołnierza (emeryta, rencisty) miał prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Art. 26. 1. Wdowa, która nie spełnia warunków określonych w art. 25 ust. 1, ma prawo do renty rodzinnej przez okres jednego roku od dnia śmierci męża, jeżeli nie ma niezbędnych środków utrzymania.

2. Okres, o którym mowa w ust. 1, przedłuża się na czas uczestniczenia wdowy w zorganizowanym szkoleniu mającym na celu uzyskanie kwalifikacji do wykonywania pracy zarobkowej, nie dłużej jednak niż do 5 lat od dnia śmierci męża.

Art. 27. 1. Dzieci własne, przysposobione i pasierbowie mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli nie przekroczyły 18 lat życia, a w razie uczęszczania do szkoły — 25 lat, albo stały się inwalidami I lub II grupy przed ukończeniem 18 lat życia albo w czasie uczęszczania do szkoły przed ukończeniem 25 lat.

2. Dzieci obce, wnuki i rodzeństwo mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) spełniają warunki określone w ust. 1,
- 2) zostały wzięte na wychowanie i utrzymanie, w tym również w ramach rodziny zastępczej:
  - a) przed osiągnięciem pełnoletności oraz

b) co najmniej na jeden rok przed śmiercią żołnierza (emeryta, rencisty), chyba że śmierć była następstwem wypadku,

3) nie mają prawa do renty po rodzicach, a gdy rodzice żyją, jeżeli:

- a) nie mogą zapewnić im utrzymania albo
- b) żołnierz (emeryt, rencista) lub jego małżonek był ustanowiony przez sąd opiekunem tych dzieci, wnuków lub rodzeństwa.

3. Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Art. 28. Rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) żołnierz (emeryt, rencista) bezpośrednio przed śmiercią przyczynił się w sposób istotny do ich utrzymania,
- 2) spełniają odpowiednio warunki określone w art. 25 ust. 1 lub 2.

Art. 29. 1. Renta rodzinna wynosi w procentach podstawy wymiaru:

- 1) dla rodzin żołnierzy, emerytów i rencistów, których śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową:
  - a) dla jednego członka rodziny — 60%,
  - b) dla dwóch członków rodziny — 75%,
  - c) dla trzech i więcej członków rodziny — 85%,
- 2) dla uprawnionego jednego członka rodziny, gdy śmierć żołnierza (emeryta, rencisty) nastąpiła wskutek wypadku pozostającego w związku ze służbą wojskową lub choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej — 70%,
- 3) dla rodzin żołnierzy, emerytów i rencistów, których śmierć nie pozostaje w związku ze służbą wojskową:
  - a) dla jednego członka rodziny — 50%,
  - b) dla dwóch członków rodziny — 60%,
  - c) dla trzech i więcej członków rodziny — 70%.

2. Procentowy wymiar renty określony w ust. 1 pkt 1 stosuje się również w wypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 3, jeżeli żołnierz (emeryt, rencista) posiadał co najmniej 25 lat służby wojskowej lub miał ustalone inwalidztwo pozostające w związku ze służbą wojskową.

3. Rentę rodzinną zwiększa się o 1% podstawy wymiaru za każdy rok wysługi emerytalnej żołnierza (emeryta, rencisty) z tytułu służby wojskowej do 10 lat włącznie oraz o 0,5% za każdy następny rok tej wysługi.

Art. 30. 1. Śmierć żołnierza pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli żołnierz poległ w walce z wrogiem albo zmarł z przyczyn wymienionych w art. 18 ust. 2, a śmierć emeryta i rencisty, jeżeli nastąpiła wskutek tych przyczyn.

2. Związek śmierci żołnierza, emeryta i rencisty ze służbą wojskową ustala wojskowa komisja lekarska.

3. Ministrowie Obrony Narodowej oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych określają w drodze rozporządzenia tryb ustalania związku śmierci żołnierzy, emerytów i rencistów ze służbą wojskową.

Art. 31. 1. Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna.

2. W przypadkach uzasadnionych szczególnymi okolicznościami renta rodzinna może być podzielona między członków rodziny uprawnionych do renty.

Art. 32. 1. Prawo do pobierania renty rodzinnej po żołnierzu (emerycie, renciście), którego śmierć nie pozostaje

staje w związku ze służbą wojskową, ulega zawieszeniu lub świadczenia ulegają zmniejszeniu, na zasadach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, na czas osiągnięcia zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodów z innych źródeł.

2. Prawo do pobierania renty rodzinnej dla dzieci, wnuków i rodzeństwa ulega zawieszeniu na czas korzystania przez nie ze świadczeń z funduszy publicznych w formie i w rozmiarze określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

3. W razie zawieszenia prawa do pobierania renty tylko niektórym członkom rodziny, pozostałym ustala się i wypłaca rentę rodzinną w wysokości odpowiadającej ich liczbie.

Rozdział 5

Dodatki do emerytury i rent.

Art. 33. 1. Do emerytury lub renty inwalidzkiej przysługują dodatki:

- 1) rodzinny,
- 2) pielęgnacyjny,
- 3) z tytułu odznaczenia państwowego,
- 4) dla emerytów będących inwalidami.

2. Do renty rodzinnej przysługują dodatki wymienione w ust. 1 pkt 1—3, a także dodatek dla sierot zupełnych.

Art. 34. 1. Dodatek rodzinny przysługuje na zasadach i w wysokości określonych w przepisach o uposażeniu żołnierzy.

2. Jeżeli do renty rodzinnej uprawnione są sieroty zupełne, część renty przysługującą każdej z tych sierot zwiększa się o dodatek dla sierot zupełnych w wysokości 10% podstawy wymiaru tej renty, jednakże nie mniej niż 30% najniższej renty rodzinnej dla jednej osoby.

3. Dodatek dla sierot zupełnych podlega każdorazowo podwyższeniu odpowiednio w razie wzrostu podstawy wymiaru renty lub podwyższenia najniższej renty rodzinnej. Przepis art. 6 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 35. 1. Dodatek z tytułu odznaczenia państwowego przysługuje osobie uprawnionej do emerytury, renty inwalidzkiej lub renty rodzinnej, odznaczonej orderem: Budowniczych Polski Ludowej, Odrodzenia Polski, Virtuti Militari, Krzyża Grunwaldu, Sztandaru Pracy lub Krzyżem Walecznych, a także tytułem honorowym: „Zasłużony Górnik PRL”, „Zasłużony Nauczyciel PRL”, „Zasłużony Hutnik PRL”, „Zasłużony Kolejarz PRL”, „Zasłużony Stocznowiec PRL”, „Zasłużony Portowiec PRL”, „Zasłużony Lekarz PRL”, „Zasłużony dla Zdrowia Narodu”, „Lotnik Kosmonauta PRL”, „Zasłużony Pilot Wojskowy PRL”.

2. Dodatek z tytułu odznaczenia państwowego wynosi miesięcznie 20% podstawy wymiaru świadczenia, nie więcej jednak niż 3000 zł.

3. Z tytułu odznaczenia orderami i tytułami honorowymi przysługuje tylko jeden dodatek.

4. W razie uprawnienia do powiększonego świadczenia przewidzianego w art. 37 dodatek z tytułu odznaczenia państwowego przysługuje tylko do jednego świadczenia, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Art. 36. 1. Emerytom, którzy są inwalidami, przysługuje dodatek w wysokości 15% podstawy wymiaru emerytury, jeżeli stali się inwalidami w czasie lub z przyczyn określonych w art. 16 i nie osiągają zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł w wysokości przekraczającej najniższe wynagrodzenie pracowni-

ków uspołecznionych zakładów pracy za pełny miesięczny wymiar czasu pracy.

2. Wysokość emerytury wraz z dodatkiem, o którym mowa w ust. 1, nie może przekraczać 100% podstawy wymiaru emerytury.

Art. 37. 1. Rencisie, którego inwalidztwo powstało wskutek wypadku lub choroby, pozostających w związku ze służbą wojskową, z tytułu których przysługują świadczenia odszkodowawcze, uprawnionemu do emerytury przewidzianej w niniejszej ustawie lub w innych przepisach, wypłaca się w zależności od jego wyboru:

- 1) rentę inwalidzką powiększoną o połowę emerytury albo
- 2) emeryturę powiększoną o połowę renty inwalidzkiej.

2. W razie zbiegu uprawnień do emerytury lub renty inwalidzkiej przewidzianych w niniejszej ustawie z prawem do emerytury lub renty przewidzianych w innych przepisach, z tytułu których przysługuje powiększenie emerytury lub renty — powiększenie to przysługuje tylko z tytułu jednej emerytury albo renty, a mianowicie wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.

3. Rencisie uprawnionemu do emerytury, pobierającemu świadczenia, o których mowa w ust. 1, nie przysługuje dodatek do emerytury określony w art. 36.

Art. 38. 1. Dodatek pielęgnacyjny przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty, jeżeli osoba ta została zaliczona do I grupy inwalidów albo ukończyła 75 lat życia.

2. Dodatek pielęgnacyjny wynosi miesięcznie kwotę odpowiadającą 30% najniższej emerytury.

3. W razie uprawnienia do pobierania powiększonego świadczenia przewidzianego w art. 37, dodatek pielęgnacyjny przysługuje tylko do jednego świadczenia.

4. Dodatek pielęgnacyjny podlega każdorazowo podwyższeniu w razie podwyższenia najniższej emerytury. Przepis art. 6 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 6

Inne świadczenia pieniężne.

Art. 39. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w razie śmierci:

- 1) emeryta, rencisty i osoby pobierającej rentę rodzinną,
- 2) członka rodziny osoby, o której mowa w pkt 1, wymienionego w art. 24 — jeżeli spełniał warunki określone w art. 25—28.

2. Zasiłek pogrzebowy przysługuje również w razie śmierci osoby, która nie miała jeszcze ustalonego prawa do emerytury lub renty, ale w dniu śmierci spełniała wszystkie warunki wymagane do nabycia tego prawa.

Art. 40. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości:

- 1) trzykrotnej miesięcznej emerytury albo renty inwalidzkiej lub rodzinnej wraz z dodatkami, nie licząc dodatku rodzinnego — w razie śmierci osoby pobierającej jedno z tych świadczeń,
- 2) dwukrotnej miesięcznej emerytury lub renty inwalidzkiej albo rodzinnej wraz z dodatkami, bez dodatku rodzinnego, nie mniej jednak niż 100% podstawy wymiaru emerytury lub renty — w razie śmierci członka rodziny, o którym mowa w art. 39 ust. 1 pkt 2.

2. W razie śmierci osoby, która nie miała ustalonego prawa do emerytury lub renty, zasiłek pogrzebowy wynosi trzykrotną kwotę miesięcznej emerytury lub renty, jaka przysługiwałaby jej wraz z dodatkami, nie licząc dodatku rodzinnego.

3. W razie śmierci osoby pobierającej rentę rodzinną wypłacaną dla dwóch lub więcej osób, zasiłek pogrzebowy oblicza się od kwoty renty, jaka przysługiwałaby, gdyby uprawniona do tej renty była tylko jedna osoba.

4. Jeżeli emerytura (renta inwalidzka, renta rodzinna) podlega ograniczeniu lub zmniejszeniu, zasiłek pogrzebowy oblicza się od emerytury (renty inwalidzkiej, renty rodzinnej) w wysokości ustalonej przed zastosowaniem tego ograniczenia lub zmniejszenia.

5. Wysokość zasiłku pogrzebowego nie może być niższa od zasiłku pogrzebowego przewidzianego w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 41. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu.

2. W razie pokrycia kosztów pogrzebu przez małżonka, dzieci, wnuków, rodzeństwo, rodziców albo przez inną osobę, która prowadziła ze zmarłym wspólne gospodarstwo domowe, zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości określonej w art. 40.

3. W razie pokrycia kosztów pogrzebu przez inne osoby niż określone w ust. 2, zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości faktycznie poniesionych kosztów, najwyżej jednak w wysokości określonej w art. 40.

4. W razie zbiegu prawa do zasiłku pogrzebowego przewidzianego w niniejszej ustawie z prawem do takiego zasiłku z tytułu zatrudnienia, przysługuje zasiłek wyższy, a jeżeli uprawniony pobrał zasiłek niższy — odpowiednio wyrównanie.

5. Prawo do zasiłku pogrzebowego wygasa w razie niezgłoszenia wniosku o przyznanie go w ciągu roku od dnia śmierci osoby, po której zasiłek przysługuje.

Art. 42. W razie śmierci żołnierza, emeryta lub rencisty przysługuje małżonkowi oraz innemu członkowi jego rodziny pobierającym rentę rodzinną i w dniu jego śmierci wspólnie z nim zamieszkałym zwrot kosztów przejazdu i przewozu urządzenia domowego do dowolnie obranej miejscowości w kraju na zasadach obowiązujących przy przeniesieniach służbowych żołnierzy zawodowych.

Rozdział 7

Inne świadczenia i uprawnienia.

Art. 43. 1. Osobom uprawnionym do zaopatrzenia emerytalnego i członkom ich rodzin przysługuje bezpłatna wojskowa pomoc lecznicza albo bezpłatne świadczenia lecznicze i położnicze oraz rehabilitacyjne zakładów społecznych służby zdrowia.

2. Bezpłatna wojskowa pomoc lecznicza na zasadach przewidzianych dla żołnierzy zawodowych i członków ich rodzin przysługuje:

- 1) emerytom wojskowym i członkom ich rodzin,
- 2) rencistom, których inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową, i członkom ich rodzin,
- 3) uprawnionym do renty rodzinnej członkom rodzin żołnierzy zmarłych, którzy spełniali warunki wymagane do uzyskania emerytury wojskowej albo których śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową,
- 4) nieuprawnionym do renty rodzinnej wdowom po żołnierzach zmarłych, o których mowa w pkt 3, jeżeli wychowują dziecko żołnierza, które nie ukończyło 18 lat.

3. Członkowie rodzin emerytów i rencistów, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, zachowują prawo do bezpłatnej wojskowej pomocy leczniczej również po śmierci emeryta lub rencisty, jeżeli są uprawnieni do renty ro-

dzinnej albo spełniają warunki określone w ust. 2 pkt 4.

4. Prawo do bezpłatnych świadczeń leczniczych i położniczych oraz rehabilitacyjnych zakładów społecznych służby zdrowia oraz do zaopatrzenia w protezy, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, leki i środki opatrunkowe przysługuje:

- 1) rencistom, których inwalidztwo nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, i członkom ich rodzin,
- 2) uprawnionym do renty rodzinnej członkom rodzin zmarłych żołnierzy i rencistów nie wymienionych w ust. 2.

5. Żołnierz, który doznał uszkodzenia zdrowia w związku ze służbą wojskową, ma prawo do bezpłatnej pomocy leczniczej zakładów społecznych służby zdrowia oraz do zaopatrzenia w protezy, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla leczenia następstw tego uszkodzenia, chociażby nie miał prawa do renty inwalidzkiej.

6. Minister Obrony Narodowej może w drodze rozporządzenia przyznać prawo do bezpłatnej wojskowej pomocy leczniczej osobom wymienionym w ust. 4, a także nieuprawnionym do renty rodzinnej wdowom po żołnierzach i rencistach, jeżeli wychowują dziecko zmarłego, które nie ukończyło 18 lat.

7. Świadczenia, o których mowa w ust. 4 i 5, przysługują na zasadach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 44. 1. Inwalidom, o których mowa w art. 16, z wyjątkiem uprawnionych do emerytury wojskowej w wysokości 100% podstawy wymiaru lub do emerytury według przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, zapewnia się pracę odpowiadającą ich sprawności fizycznej i kwalifikacjom zawodowym.

2. Właściwy terenowy organ administracji państwowej na wniosek inwalidy kieruje go do pracy. Zakład pracy, do którego inwalida został skierowany, jest obowiązany zatrudnić go stosownie do sprawności fizycznej i kwalifikacji zawodowych.

3. Rozwiązanie z inwalidą umowy o pracę przez zakład pracy może nastąpić tylko po uzyskaniu pisemnej zgody organu, o którym mowa w ust. 2:

- 1) bez wypowiedzenia — z przyczyn określonych w przepisach dotyczących rozwiązywania umów o pracę bez wypowiedzenia,
- 2) za wypowiedzeniem — tylko z ważnych przyczyn, a w szczególności gdy inwalida całkowicie lub w znacznym stopniu utracił zdolność do wykonywania powierzonej mu pracy lub dopuszcza się naruszenia dyscypliny pracy albo gdy następuje likwidacja zakładu pracy.

4. Zgoda organu, o którym mowa w ust. 2, nie jest wymagana do rozwiązania umowy o pracę z pracownikiem na stanowisku kierowniczym, jeżeli umowę z nim zawarła instytucja nadrzędna nad zakładem pracy.

5. Zakład pracy może również rozwiązać umowę o pracę bez potrzeby uzyskania zgody właściwego terenowego organu administracji państwowej, jeżeli inwalida spełnia warunki do uzyskania emerytury wojskowej w wysokości 100% podstawy wymiaru lub emerytury według przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 45. 1. Inwalida może być na swój wniosek poddany specjalnemu leczeniu, przeszkoleniu lub usprawnieniu w ośrodku rehabilitacji w celu całkowitego lub częściowego przywrócenia zdolności do pracy albo w celu zapobieżenia pogorszeniu stanu zdrowia.

2. Inwalidom, którzy w ciągu 12 miesięcy od dnia zwolnienia z zawodowej służby wojskowej zgłosili wnioski o poddanie ich leczeniu, przeszkoleniu lub usprawnieniu w ośrodku rehabilitacji i w ciągu 3 miesięcy od dnia zakończenia tego leczenia, przeszkolenia lub usprawnienia podjęli pracę, zalicza się okres czynnej służby wojskowej oraz okres leczenia, przeszkolenia i usprawnienia do czasu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem.

Art. 46. Prawo do osobnej kwatery stałej osób uprawniających do zaopatrzenia emerytalnego określają przepisy o zakwaterowaniu sił zbrojnych.

Art. 47. Emerytom oraz rencistom, których inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową, zapewnia się pomoc w budownictwie mieszkaniowym ze środków własnych na zasadach przewidzianych dla żołnierzy zawodowych.

Art. 48. 1. Osoby uprawnione do zaopatrzenia emerytalnego mogą być na swój wniosek umieszczone w domu emeryta wojskowego albo w domu rencisty lub w innym zakładzie pomocy społecznej.

2. Minister Obrony Narodowej określa zasady umieszczania osób uprawnionych do zaopatrzenia emerytalnego w domu emeryta wojskowego oraz pokrywania kosztów utrzymania w tych domach.

3. Do pokrywania kosztów utrzymania osób umieszczonych w domu rencisty lub w innym zakładzie pomocy społecznej albo w zamkniętym zakładzie społecznym służby zdrowia lub w zakładzie szkolenia inwalidów stosuje się przepisy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 49. 1. Emerytom i rencistom przysługuje prawo do korzystania z 50% ulgi w opłatach za przejazdy kolejną i autobusami Państwowej Komunikacji Samochodowej.

2. Prawo do 50% ulgi, o której mowa w ust. 1, przysługuje również małżonkom emerytów (rencistów) oraz uprawnionym do renty rodzinnej wdowom (wdowcom) pozostałym po zmarłych żołnierzach (emerytach, rencistach).

Art. 50. 1. Jeżeli żołnierz, który nabył prawo do emerytury i do renty inwalidzkiej, pobiera rentę inwalidzką, przysługują mu również świadczenia niepieniężne i uprawnienia przysługujące żołnierzom pobierającym emeryturę, a jeżeli pobiera emeryturę — świadczenia niepieniężne i uprawnienia przysługujące rencistom.

2. Świadczenia niepieniężne i uprawnienia przewidziane w ustawie przysługują również osobom pobierającym emeryturę lub rentę na podstawie innych przepisów, jeżeli ustalono im prawo do emerytury lub renty przewidzianej w niniejszej ustawie.

Rozdział 8

Ustalanie prawa do zaopatrzenia.

Art. 51. 1. Prawo do zaopatrzenia emerytalnego i wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia ustala wojskowy organ emerytalny w formie decyzji.

2. Postępowanie w sprawie ustalenia prawa do zaopatrzenia emerytalnego wszczynają się z urzędu lub na wniosek zainteresowanego.

3. Od decyzji wojskowego organu emerytalnego w sprawie świadczeń pieniężnych przysługuje zainteresowanemu odwołanie do okręgowego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie określonym w przepisach o okręgowych sądach pracy i ubezpieczeń społecznych.

4. Jeżeli wydanie decyzji ulega zwłoce z powodu niemożności ustalenia wysokości świadczeń pieniężnych lub innych okoliczności, przyznaje się osobie uprawnionej stosowne zaliczki.

Art. 52. Jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń pieniężnych zostaną ujawnione nowe dowody lub okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, które istniały przed ustaleniem prawa do świadczeń, następuje ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości.

Art. 53. Prawo do świadczeń pieniężnych uzależnionych od inwalidztwa oraz ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu, jeżeli zainteresowany zostanie zaliczony do innej grupy inwalidów albo nastąpią zmiany w zakresie ustalenia związku inwalidztwa ze służbą wojskową.

Art. 54. 1. W celu ustalenia okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość oraz na wypłatę lub wstrzymanie wypłaty świadczeń pieniężnych wojskowy organ emerytalny może:

- 1) wzywać i przesłuchiwać zainteresowanych, świadków i biegłych oraz zwracać się do sądów z wnioskami o przesłuchanie tych osób,
- 2) żądać od osób zgłaszających wnioski o świadczenia przedkładania dowodów uzasadniających prawo do świadczeń,
- 3) żądać od osób uprawnionych do świadczeń przedkładania dowodów uzasadniających dalsze istnienie prawa do świadczeń oraz zawiadamiania o okolicznościach określonych w decyzji w sprawie przyznania zaopatrzenia, mających wpływ na prawo do świadczeń, ich wysokość lub na wstrzymanie wypłaty świadczeń,
- 4) kierować osoby wymienione w pkt 2 i 3 do komisji lekarskich,
- 5) badać z urzędu, czy warunki do świadczeń nadal istnieją.

2. Osoby, o których mowa w ust. 1, obowiązane są uczynić zadość żądaniu wojskowego organu emerytalnego przez zgłoszenie się na wezwanie, złożenie zeznań, przedłożenie wymaganych dowodów lub poddanie się badaniom lekarskim.

Art. 55. 1. Prawo do świadczeń wygasa:

- 1) gdy odpadnie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania świadczeń,
- 2) jeżeli osoba pobierająca świadczenia uzależnione od inwalidztwa mimo skierowania na badania lekarskie nie poddała się temu badaniu bez uzasadnionych przyczyn,
- 3) w razie śmierci osoby uprawnionej.

2. Prawo emeryta lub rencisty do zaopatrzenia emerytalnego wygasa w razie powołania go ponownie do zawodowej służby wojskowej albo przyjęcia do służby w Milicji Obywatelskiej. Po zwolnieniu z tej służby prawo do zaopatrzenia emerytalnego powstaje ponownie.

3. Prawo do renty rodzinnej po żołnierzu zaginionym wygasa z upływem terminu, w którym najwcześniej mogło nastąpić uznanie żołnierza za zmarłego.

4. W razie wygaśnięcia prawa do renty inwalidzkiej albo renty rodzinnej z powodu ustania inwalidztwa, prawo do tej renty powstaje ponownie, jeżeli ponowne inwalidztwo powstało wskutek pogorszenia się stanu zdrowia w związku z kalectwem lub chorobą, które uzasadniały poprzednio prawo do renty.

Art. 56. Prawa do świadczeń z tytułu zaopatrzenia emerytalnego nie nabywa, a nabyte traci osoba, która

wywołała przestępstwem umyślnym okoliczności uzasadniające powstanie prawa do świadczeń.

Art. 57. Organy administracji państwowej i zakłady pracy są obowiązane udzielać wojskowym organom emerytalnym pomocy i informacji w sprawach świadczeń przewidzianych w ustawie oraz wydawać bezpłatnie na ich żądanie lub na wniosek osób zainteresowanych wszelkie dokumenty potrzebne do ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości.

Art. 58. W sprawach świadczeń przewidzianych w ustawie osoby zainteresowane i wojskowe organy emerytalne są zwolnione od wszelkich opłat.

Art. 59. Minister Obrony Narodowej określa w drodze rozporządzenia w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych przypadki, w których postępowanie w sprawie ustalenia prawa do świadczeń wszczyna się z urzędu, tryb postępowania, właściwość wojskowych organów emerytalnych oraz środki dowodowe służące do ustalania prawa do świadczeń.

Rozdział 9

Wypłata świadczeń.

Art. 60. 1. Emeryturę, rentę i dodatki wypłaca się:

- 1) za okres od dnia powstania prawa do zaopatrzenia, jeżeli zostało ono ustalone z urzędu,
- 2) za okres od dnia powstania prawa do zaopatrzenia, nie dłuższy jednak niż 3 miesiące kalendarzowe, poprzedzające miesiąc, w którym złożono wniosek, jeżeli prawo do zaopatrzenia zostało ustalone na wniosek zainteresowanego.

2. Emerytury lub renty oraz dodatków nie wypłaca się za okres, za który żołnierz otrzymuje od organu wojskowego uposażenie przewidziane w przepisach o uposażeniu żołnierzy.

3. Emerytury, renty i dodatki wypłaca się z góry w okresach miesięcznych.

4. Zasiłek pogrzebowy i zwrot kosztów przeniesienia wypłaca się niezwłocznie po ich przyznaniu.

5. Jeżeli warunkiem przyznania świadczenia jest przedłożenie przez osobę zainteresowaną dowodu uzasadniającego prawo do tego świadczenia, wypłaca się je za okres nie dłuższy niż 3 miesiące kalendarzowe, poprzedzające miesiąc, w którym przedłożono ten dowód wojskowemu organowi emerytalnemu.

Art. 61. Świadczenia pieniężne wypłaca właściwy do spraw rent organ Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie decyzji wydanej przez wojskowy organ emerytalny.

Art. 62. 1. W razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się od dnia, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednakże za okres nie dłuższy:

- 1) niż 3 miesiące kalendarzowe poprzedzające miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy lub wydano decyzję z urzędu,
- 2) niż 3 lata licząc od miesiąca, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa przyznania lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu wojskowego organu emerytalnego lub organu odwoławczego.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości wskutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo wskutek rewizji nadzwyczajnej, z tym że

okres 3 miesięcy lub 3 lat liczy się od miesiąca, w którym wniesiono wniosek o wznowienie postępowania lub o złożenie rewizji nadzwyczajnej.

Art. 63. 1. Wypłatę emerytury, renty lub dodatków wstrzymuje się, jeżeli:

- 1) prawo do tych świadczeń wygasło albo okaże się, że nie istniało,
- 2) zajdą okoliczności powodujące zawieszenie prawa do tych świadczeń,
- 3) osoba pobierająca świadczenia albo jej opiekun lub kurator, mimo pouczenia lub żądania wojskowego organu emerytalnego, nie przedłoży dowodów stwierdzających dalsze istnienie prawa do świadczeń.

2. Właściwy do spraw rent organ Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wstrzymuje wypłatę świadczeń pieniężnych, jeżeli nie mogą być one doręczone z przyczyn od niego niezależnych.

Art. 64. 1. Wstrzymanie wypłaty świadczeń pieniężnych następuje:

- 1) od najbliższego terminu płatności przypadającego po upływie miesiąca od dnia wydania przez wojskowy organ emerytalny decyzji o wygaśnięciu prawa do zaopatrzenia z powodu ustania inwalidztwa,
- 2) od terminu płatności, w którym świadczenie nie zostało doręczone z przyczyn niezależnych od organu wypłacającego,
- 3) od najbliższego terminu płatności przypadającego po dniu wydania decyzji przez wojskowy organ emerytalny — w innych przypadkach niż określone w pkt 1 i 2.

2. Jeżeli zajdą okoliczności uzasadniające obniżenie wysokości świadczeń, stosuje się odpowiednio przepisy ust. 1 pkt 1 lub 3.

3. Wypłatę świadczeń wznowia się od dnia ustania przyczyn, które spowodowały wstrzymanie wypłaty, jednak za okres nie dłuższy niż 3 miesiące kalendarzowe poprzedzające miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty.

4. Jeżeli wstrzymanie wypłaty świadczeń nastąpiło wskutek błędu wojskowego organu emerytalnego, wypłatę wznowia się za czas od dnia wstrzymania, jednak za okres nie dłuższy niż 3 lata wstecz licząc od miesiąca, w którym złożono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano decyzję z urzędu o wznowieniu wypłaty.

Art. 65. W razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w niniejszej ustawie albo prawa do tej emerytury lub renty z prawem do emerytury lub renty przewidzianych w innych przepisach, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej, wypłaca się jedno z tych świadczeń, a mianowicie świadczenie wyższe lub wybrane przez zainteresowanego, z uwzględnieniem przepisu art. 37.

Art. 66. 1. W razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia pieniężne, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi i dzieciom, a w razie ich braku — kolejno: wnukom, rodzicom, dziadkom i rodzeństwu. Osoby te mają prawo do dalszego prowadzenia nie ukończonego postępowania w celu ustalenia prawa do świadczeń. Przepisy art. 31 stosuje się odpowiednio.

2. Świadczenia, o których mowa w ust. 1, wypłaca się na wniosek:

- 1) małżonka lub dzieci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia, zamieszkałych z nią w dniu jej śmierci,
- 2) małżonka lub dzieci nie spełniających warunku okre-

ślonego w pkt 1 albo innych członków rodziny (ust. 1), jeżeli pozostawali na utrzymaniu osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia, lub jeżeli osoba ta pozostawała na ich utrzymaniu.

3. Prawo do świadczeń określonych w ust. 1 wygasa w razie niewystąpienia o nie w ciągu roku od dnia śmierci osoby, której świadczenia te przysługiwały.

Art. 67. 1. Osoby, które pobierały świadczenia pieniężne pomimo istnienia okoliczności powodujących wygaśnięcie prawa do świadczeń lub zawieszenie prawa do ich pobierania, są obowiązane do zwrotu pobranych kwot, jeżeli były pouczone przez wojskowy organ emerytalny o okolicznościach, które powodują wygaśnięcie lub zawieszenie prawa do świadczeń.

2. Osoba, która korzystała nieprawnie ze świadczeń na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów, jest obowiązana do zwrotu nieprawnie pobranych kwot.

3. Nie można żądać zwrotu nieprawnie pobranych kwot za okres dłuższy niż rok, jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1, zawiadomiła zgodnie z pouczeniem wojskowy organ emerytalny lub właściwy do spraw rent organ Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń, a mimo to świadczenia były jej nadal omyłkowo wypłacane, a w pozostałych wypadkach — za okres dłuższy niż trzy lata.

4. Wojskowy organ emerytalny może odstąpić od żądania zwrotu nieprawnie pobranych kwot w całości lub w części, jeżeli zachodzą szczególne okoliczności.

Art. 68. Wojskowy organ emerytalny może dokonywać potrąceń ze świadczeń pieniężnych określonych w niniejszej ustawie na zasadach i w wysokości określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, z tym że potrąceniu podlegają również:

- 1) należności z tytułu nie uiszczonych opłat za zajmowane osobne kwatery stałe, w wysokości nie przekraczającej połowy miesięcznego świadczenia,
- 2) koszty utrzymania osób uprawnionych do świadczeń w domu emeryta wojskowego, w wysokości nie przekraczającej trzech czwartych miesięcznego świadczenia.

W wypadku stosowania zasady kolejności potrąceń, należności te podlegają potrąceniu po kwotach nienależnie pobranych emerytur, rent i innych świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz funduszu alimentacyjnego.

Art. 69. Świadczenia pieniężne podlegają egzekucji na zasadach i w wysokości określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 70. Minister Obrony Narodowej określa w drodze rozporządzenia w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych tryb wypłaty świadczeń, wstrzymywania i wznawiania wypłaty świadczeń oraz zasady podziału renty rodzinnej między uprawnionych członków rodziny.

Rozdział 10

Przepisy przejściowe.

Art. 71. 1. Za podstawę wymiaru emerytur i rent przyznanych żołnierzom zwolnionym z zawodowej służby wojskowej przed dniem 1 lutego 1982 r. oraz członkom rodzin pozostałym po żołnierzach zawodowych zmarłych przed tym dniem i po zmarłych emerytach i rencistach, którzy zostali zwolnieni ze służby wojskowej przed tym dniem — przyjmuje się podstawę wymiaru według zasad określonych w art. 4, z uwzględnieniem:

- 1) stawek uposażenia zasadniczego obowiązujących od dnia 1 grudnia 1980 r., jeżeli w podstawie wymiaru uwzględnione były niższe stawki,
- 2) dodatków do uposażenia w wysokości przyjętej w podstawie wymiaru do dnia 31 stycznia 1982 r.,
- 3) równowartości świadczeń w naturze w wysokości obowiązującej od dnia 1 lutego 1982 r.,
- 4) innych składników uposażenia w wysokości i na zasadach określonych przez Ministra Obrony Narodowej.

2. Podstawę wymiaru emerytur i rent, o których mowa w ust. 1, zwiększa się o kwotę rekompensat z tytułu podwyżek cen, należnych emerytowi (renciście) za miesiąc grudzień 1982 r.; podstawę wymiaru renty rodzinnej zwiększa się o kwotę rekompensat przysługujących jednej osobie.

3. Podwyżkę świadczeń emerytalno-rentowych, wynikającą z różnicy między wysokością świadczeń ustalonych według przepisów obowiązujących od dnia 1 stycznia 1983 r. od podstawy wymiaru obliczonej zgodnie z ust. 1 i 2 a wysokością świadczeń należnych w dniu 31 grudnia 1982 r., realizuje się według następujących zasad:

- 1) podwyżkę wypłaca się w trzech ratach w następujących terminach:
  - a) od dnia 1 stycznia 1983 r. — w wysokości kwoty rekompensat, o których mowa w ust. 2, oraz jednej trzeciej kwoty pozostałej części podwyżki,
  - b) od dnia 1 stycznia 1984 r. — w wysokości jednej drugiej pozostałej części podwyżki,
  - c) od dnia 1 stycznia 1985 r. — w wysokości pozostałej części podwyżki,
- 2) pierwsza rata podwyżki nie może być niższa niż kwota rekompensat, o których mowa w ust. 2,
- 3) część podwyżki nie przekraczającą 100 zł wypłaca się łącznie z poprzednią,
- 4) podwyżkę realizuje się w całości od dnia 1 stycznia 1983 r. dla osób, które:
  - a) są inwalidami I grupy,
  - b) ukończyły lub ukończą do dnia 31 grudnia 1983 r. — 70 lat życia,
- 5) osobom, które:
  - a) zostaną zaliczone do I grupy inwalidów w okresie od dnia 1 stycznia 1983 r. do dnia 31 grudnia 1984 r. — całą pozostałą część podwyżki wypłaca się od miesiąca, w którym nastąpiło zaliczenie do I grupy inwalidów,
  - b) ukończą 70 lat życia w okresie od dnia 1 stycznia 1984 r. do dnia 31 grudnia 1984 r. — całą pozostałą część podwyżki wypłaca się od dnia 1 stycznia 1984 r.
4. Podwyżkę dodatków pielęgnacyjnych oraz dodatków dla sierot zupełnych realizuje się w całości od dnia 1 stycznia 1983 r.

Art. 72. 1. Za podstawę wymiaru emerytur i rent przyznanych żołnierzom zwolnionym z zawodowej służby wojskowej w okresie od dnia 1 lutego 1982 r. do dnia 31 grudnia 1982 r. oraz członkom rodzin pozostałym po żołnierzach zawodowych zmarłych w tym okresie i po zmarłych emerytach i rencistach, którzy zostali zwolnieni ze służby wojskowej w tym okresie — przyjmuje się podstawę wymiaru według zasad określonych w art. 4, z uwzględnieniem:

- 1) stawek uposażenia zasadniczego obowiązujących od dnia 1 grudnia 1980 r., dodatków do uposażenia i równowartości świadczeń w naturze, w wysokości obowiązującej od dnia 1 lutego 1982 r.,

2) innych składników uposażenia w wysokości i na zasadach określonych przez Ministra Obrony Narodowej.

2. Podstawę wymiaru emerytur i rent, o których mowa w ust. 1, zwiększa się o kwotę rekompensat z tytułu podwyżek cen, należnych emerytowi (renciście) w miesiącu grudniu 1982 r.; podstawę wymiaru renty rodzinnej zwiększa się o kwotę rekompensat przysługujących jednej osobie.

3. Kwotę podwyżki świadczeń emerytalno-rentowych, wynikającą z różnicy między wysokością świadczeń ustalonych według przepisów ustawy obowiązujących od dnia 1 stycznia 1983 r. od podstawy wymiaru obliczonej zgodnie z ust. 1 i 2 a wysokością świadczeń należnych w dniu 31 grudnia 1982 r., wypłaca się w dwóch ratach:

- 1) od dnia 1 stycznia 1983 r. — w wysokości kwoty rekompensat, o których mowa w ust. 2,
- 2) od dnia 1 stycznia 1984 r. — w wysokości pozostałej części podwyżki.

4. Przepisy art. 71 ust. 3 pkt 2—5 oraz ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 73. 1. Osobom zwolnionym z zawodowej służby wojskowej przed dniem 1 stycznia 1983 r., które nie nabyły uprawnień do emerytury lub renty na podstawie przepisów ustawy obowiązujących do dnia 31 grudnia 1982 r., a które spełniają warunki do tych świadczeń na podstawie przepisów ustawy obowiązujących od dnia 1 stycznia 1983 r. — świadczenia ustala się według przepisów obowiązujących do dnia 31 grudnia 1982 r. Podwyżkę emerytur i rent dla tych osób realizuje się zgodnie z art. 71.

2. Świadczenia na zasadach przewidzianych w ust. 1 przysługują również członkom rodzin pozostałym po osobach określonych w tym przepisie, które zmarły przed dniem 1 stycznia 1983 r. i w chwili śmierci spełniałyby warunki do emerytury lub renty na podstawie przepisów obowiązujących od dnia 1 stycznia 1983 r.

3. Do osób, o których mowa w ust. 1 i 2, nie stosuje się art. 47.

Art. 74. 1. Osobom, które w dniu 1 stycznia 1983 r. pobierają emerytury lub renty, przyznaje się z urzędu świadczenia należne w wymiarze podwyższonym.

2. Do osób, które nabyły prawo do emerytur lub rent przed dniem 1 stycznia 1983 r., a dla których świadczenia przed tym dniem nie zostały ustalone, stosuje się przepisy obowiązujące od tego dnia, z tym że wysługę emerytalną oraz świadczenia należne do dnia 31 grudnia 1982 r. ustala się według przepisów obowiązujących do tego dnia.

3. Osobom, które do dnia 31 grudnia 1982 r. nie nabyły uprawnień do emerytur lub rent, a spełniają warunki do nabycia tych świadczeń na podstawie przepisów obowiązujących od dnia 1 stycznia 1983 r., przyznaje się świadczenia na ich wniosek.

4. Osobom, którym wypłata świadczeń została zawieszona, a które po dniu 31 grudnia 1982 r. spełniają warunki do wypłaty tych świadczeń — wznawia się wypłatę świadczeń na ich wniosek.

5. Do emerytur i rent nie przysługują od dnia 1 stycznia 1983 r. dotychczas wypłacane rekompensaty z tytułu podwyżek cen.

Art. 75. Do rencistów osiągających w dniu 1 stycznia 1983 r. zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł, do których nie miały zastosowania przepisy dotyczące zmniejszania renty, obowiązujące do dnia 31 grudnia 1982 r. — przepis art. 22 stosuje się od dnia 1 stycznia 1984 r.

Rozdział 11

Przepisy końcowe.

Art. 76. 1. Prawo do zaopatrzenia na podstawie niniejszej ustawy nie przysługuje w razie zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej wskutek:

- 1) skazania prawomocnym wyrokiem sądu na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych lub na karę degradacji,
- 2) utraty stopnia oficerskiego, stopnia chorążego lub stopnia podoficerskiego.

2. Prawo do zaopatrzenia na podstawie niniejszej ustawy nie przysługuje również żołnierzowi skazanemu prawomocnym wyrokiem sądu po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych.

3. Żołnierzom, którzy nie nabywają prawa do zaopatrzenia na podstawie niniejszej ustawy, oraz pozostałym po nich członkom rodzin przysługuje prawo do zaopatrzenia przewidzianego:

- 1) w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin,
- 2) w przepisach o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin,
- 3) w innych przepisach szczególnych

— jeżeli spełniają warunki przewidziane w tych przepisach.

Art. 77. 1. Żołnierzom oraz członkom rodzin pozostałym po żołnierzach zmarłych, jeżeli osoby te wskutek szczególnych okoliczności nie nabyły prawa do zaopatrzenia przewidzianego w ustawie, Minister Obrony Narodowej może przyznać wyjątkowo zaopatrzenie określając wysokość emerytury lub renty.

2. Wysokość świadczeń pieniężnych przyznanych na podstawie ust. 1 nie może przekraczać wysokości, w jakiej przysługiwałyby, gdyby osoby te spełniały warunki przewidziane w ustawie.

3. Członkom rodzin pozostałym po osobach, którym przyznano emeryturę wojskową lub wojskową rentę inwalidzką na podstawie ust. 1, wojskowy organ emerytalny przyznaje wojskową rentę rodzinną na ich wniosek, jeżeli spełniają warunki określone w ustawie.

Art. 78. Do zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych i ich rodzin stosuje się odpowiednio przepisy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin dotyczącej:

- 1) wypłaty emerytur i rent oraz zawieszenia prawa do tych świadczeń w czasie pobytu za granicą osób do nich uprawnionych,
- 2) zmniejszania i wypłacania świadczeń osobom pozbawionym wolności,
- 3) wypłaty świadczeń osobom uprawnionym do rent z instytucji zagranicznych.

Art. 79. 1. Uprawnienia Ministra Obrony Narodowej przewidziane w art. 12 ust. 2 i art. 77 przysługują Ministrowi Spraw Wewnętrznych w stosunku do żołnierzy pełniących służbę w podległych mu jednostkach i w stosunku do członków ich rodzin.

2. Przepisy wykonawcze przewidziane w ustawie Minister Obrony Narodowej wydaje w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 80. Traci moc ustawa z dnia 13 grudnia 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i nadterminowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1963 r. Nr 55, poz. 299).